

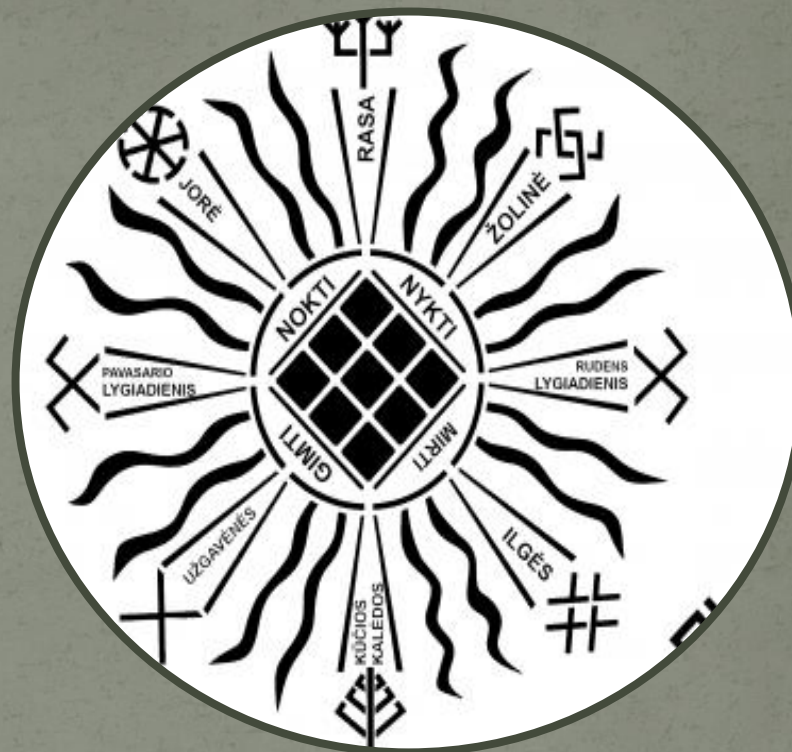
„Kalendorinių švenčių ir apeigų folkloras: dainos, oracijos, žaidimai“

Lijana Šarkaitė-Viluma

2025 10 02

Kalendorinės šventės

- Pavasaris
- Vasara
- Ruduo
- Žiema

Pavasario švenčių ciklas

- Gavėnia (pereinamasis laikotarpis),
- Velykos, Jurginės, Sekminės (laikytina tarpine švente, jungiančia pavasario ir vasaros švenčių ciklus).
- Gavėnia ženklina pavasario pradžia, gamtoje kasdien daugėja atgimimo ženklų. Gavėnios metu svarbia data, nors oficialiai ir nešvenčiama, laikytinas pusiaugavėnis arba Krikštai (Dzūkijoje), švenčiamas ketvirtą Gavėnios sekmadienį, kai Gavėnia persirisdavo į antrąją pusę.
- Papročiai skirti pavasariui prišaukti, gamtai išjudinti, naujam derliui, gyvulių gausai užtikrinti ir pan.

Gavėnia

- Per gavėnią daugiausia **dainuotos karo, vestuvių, šeimos santykių baladės**. Populiarūs gavėnios baladžių motyvai ir šiandieną dainininkų (daugiausia Dzūkijoje) gerai prisimenami ir dainuojami. Tai „Išjojo riterėlis į vainelį“ (apie anytos nunuodytą marčią), „Užmušė karaliūnas sakaėlį“ (apie tragiškai žuvusio karaliūno žmonos likimą), „Jauna mergelė skęsta“ (apie skęstančią mergelę ir viršum vandens plaukiantį jos vainiką), „Ir atlėkė juodas varnas“ (apie parlėkusį varną iš mūšio lauko), „Ant kapų kapinėlių“ (apie sunkų našlaičių likimą), „Susapnavau dimnų sapnį“ (apie mirusią mergelę) ir kiti.
- „Išjojo brolalis an vainos vajavoti“ (Varėnos r.)
- „Atlakia juoda varna“ (Varėnos r.)
- Per gavėnią žaisdavo tuos pačius žaidimus, kaip advento laikotarpiu – „Ilevaro tiltas“, „Katinas ir pelė“, „Žiužis“, „Žiedą dalint“, „Kiškeli nabagėli“ ir kt.

Gavėnia

- Kai praeidavo pusė gavėnios, sakydavo: „**Gavėnas pervirto per žardį**“. Siųsdavo vaikus pažiūrėti, ar tikrai pervirto.
- **Pusiaugavėnis dar vadintas Krikštais**. Pietryčių Lietuvoje žmonės sakydavo, kad per krikštus ir meška apsiverčia ant kito šono. Sakydavo: „**Bėkit, vaikai, laukan pakrykštauti, šiandien Krikštai – jau pusę gavėnios prastūmėm.**“ Tokius veiksmus atlikdavo basi ir išsirengę. Kūno apnuoginimas ir susilietimas su žeme buvo magiškas veiksmas, savo semantika artimas laistymosi papročiai.

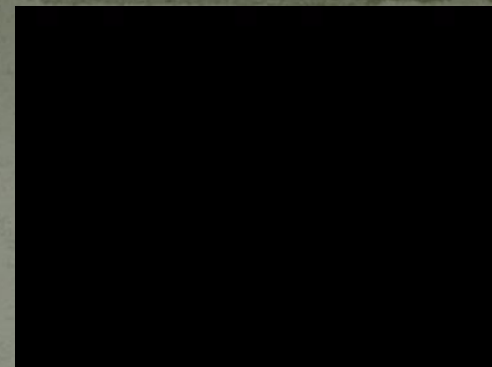
- Šokimas lanton:
- „Prašė mergų lanton šokt“ (Šalčininkų r.)

- J. Valenta iš Degėsių k. (Lazdijų r.), „mergos šoko lanton – an linų derėjimo. Lantų pasdeda ant rūsto. Dzvieste šoka, pakaitom. <...> Kap pradeda šokc lanton nog Krikštų, tai šoka iki Velykų“. J. Balčienė iš Margionių (Varėnos r.) dar prisiminė, kad „šokant lanton“ buvo kartojami žodžiai: „Ūda da, ūda da, aukšti lineliai. / Ūda da, ūda da, gelsvi lineliai...“.

Pavasario švenčių ciklas

Raliavimas iš LRT Filmo „Rūta žalioji“, 1969, rež. V.
Dabašinskas

- Ypatingos reikšmės pavasarį įgauna garsus dainavimas.
- Tikėta jo maginė galia „prišaukti pavasarį“, gyvybę žadinančia, derlingumą užtikrinančia funkcija. Kad plačiau garsas sklįstų, kad garsiau būtų, dainuota kur nors aukštai užsilipus (pvz., per Jurgines – ant tvoros), „judinant ranka gerklę“ (*raliavimai*, *oliavimai* – per Jurgines, Sekmines) ir pan.
- Pavasario apeiginių giesmių melodijose galima pastebėti tam tikras vyraujančias intonacijas, pvz., mažosios tercijos (ji skamba *raliavimuose*, sūpuoklinėse giesmėse, *oliavimuose*, kai kuriose paruginėse giesmėse ir kt.). Ši intonacija – neretai vadinama „prašymo“, „meldimo“ ir pan. intonacija.

Verbų sekmadienis

- Oracijos:
- „Ne aš plaku, verba plaka...“
- „Verba plaka, ne aš plaku, ar žadi velykaitį (margutį)?“
- Apie Raseinius, mušdami verba, sakydavo: „Liga, lauk! Sveikata, į vidų!“.

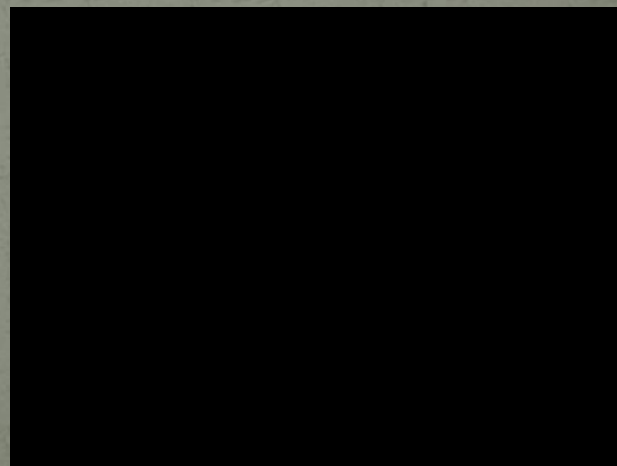
Pavasario šventės. Velykos

- Apeiginės giesmės lydėjo du svarbius Velykų papročius – **lalavimą** ir **supimąsi**.
- Velykinis kiemų lankymo paprotys, giedant tam skirtas lalavimo giesmes – **lalavimas** (jos vadintos įvairiai: *lalynka, zeliotna, zeletunka, zakletunka, grūšetė* ir pan.), buvo vyrų užsiėmimas. Anksčiau lalaudavo tik jauni nevedę vyrai. Jų apsilankymas turėjęs užtikrinti sėkmę ūkyje, vedybinio amžiaus merginų ištekėjimą.
- **Supimasis** ir **sūpuoklinių giesmių** giedojimas – dažniausiai moterų užsiėmimas.

Lalavimas

- Lalavimo papročiu būdinga tam tikra trijų dalių struktūra: 1) leidimo lalauti prašymas, 2) linkėjimas (apeiginis tekstas), 3) dovanų prašymas-reikalavimas.
- Visų pirma pasiprašoma lalauti („Gaspadorėli, norim namelius palinksminti!“; „Tėveli tėveli, pazvalyk pavasalyc namelių!“ „**Labas vakars pon, Gaspador**“ ir pan.).
- Jei leisdavo, tai pagiedodavo šventą giesmę „Linksmą dieną“ .

Sakydavo oraciją, pvz., „Sveika, Mariute, <...> atėjom mes, lalaunycai, kad tave palinksmintum. Kad tau Dievulis duotų saldų miegelį, kad tu susapnuotai savo bernelį, katras auga vienas pas savo tėvelį. Tai nušėrė jis tau juodbėrį žirgelį, atneš tau gražų aukso žiedelį, užmaus tau ant baltų rankelių <...>“ [Praniūnų k., Alytaus vlsč.; LTA 1421(34)].

Lalavimas

- Jei neduodavo dovanų, sakydavo: „Kad jūsų vištų šiknos užaugtų, per amžius nedėtų, o vištukus jūs patys išstupėtut“ [Balys 1993: 143]
- Daugiausia lalavimų užrašyta p. ir r. Dzūkijoje. Šio regiono lalavimams būdinga vestuvinė tematika (vainiko nukalimas, vainiko arba žiedo skendimas ir gelbėjimas ir kt.), jie dainuoti netekėjusioms merginoms, linkint greičiau ištekėti. **Būdingi priedainiai: „vynelis vyno žaliasai“, „vynelis mano žaliausias“, „vynas vynas, vynas žaliausias“.**
- Oi, an dvaro (Varėnos r.) „Vai, an kalnelio“ (Druskininkų r.)
- Lalavimai, skirti šeimininkui pagarbinti, jo ūkiui apgiedoti, užrašyti Mažojoje Lietuvoje ir Veliuonos apylinkėse (jų tėra tik 3, visi skelbti XIX a. pab. dainų rinkiniuose). Jiems būdingas refrenas *ei lalo*.

Sūpuoklinės giesmės

- Supimasis sūpuoklėmis (ir jo atitikmuo – „šokimas lenton“) – gamtos sujudinimo forma.
- Daugiausia paplitusios Švenčionių ir Ignalinos r.
- „Kas man supa supuoklėlas“ (Ignalinos r.)
- „Vilkas kalažį papjove“ (Švenčionių r., Antanų k.)
- „Lylia lyliavo“ (Švenčionių r., Mociškės k.)
- „Supkit meskit“ (Švenčionių r., Antanų k.)

Kiaušiniautojų oracijos

- „Aš mažas vaikelis, kaip pupų pėdelis. Velykų rytą lelija pražyd ne dėl manęs vieno, ale ir dėl viso svieto. Anoj pusėj upės gandrai betupis, sparnu berašas, kiaušinių beprašas. Gaspadine, negailėk į karsinką man įdėk.“ (Girkalnis, Raseinių r.)
- „Aš mažas vaikelis, kaip kirminėlis. Mokykloj buvau, rykštės nemačiau. Rykštė žalia, medis sausas. Mylėki Dievą, duoki pyrago, pora kiaušinių, sūrio kampelį.“ (Šimkaičiai, Jurbarko r.)
- (Balys, Jonas. Lietuvių kalendorinės šventės, 2013)
- Daina-oracija „Aš mažas žėkelis“ (Varėnos r.)

Jurginės – pavasario šventė

Jurginės – pavasario šventė

- Jurginės – senovinė gyvulininkystės, ganymo, pirmosios žolės šventė. Pirmą kartą išgenami tądien gyvuliai į ganyklą.
- **Jurginių oracijos.** Dzūkijoje Jurginių išvakarėse vaikinai, eidami per kiemus, barškindavo į pirkių langus ir sakydavo „**racija**“, prasidedančią žodžiais: „**Atjoja Jurgis ant balto žirgelio...**“, palinkėdami, kad sektųsi auginti gyvulius, kad jie sveiki būtų. Už tai šeimininkė jiems duodavo kiaušinių, lašinių (16, p.206).
- Prieš išvarant, gyvulius apraliuodavo, **kad gerai augtų**, (*ralio ir kt.*). Apraliavus gyvulius buvo tikimasi sėkmės per visą ganiavos laikotarpį.
- **Raliavimai:**
• „Leliarol, tu karvyte rūta“ „Ralio ralio“
-

Jurginės – pavasario šventė

- Per Jurgines būdavo ypač sureikšminamas piemens vaidmuo. Pirmą dieną parginusį piemenį šeimininkė apliedavo vandeniu, kad „karvės būtų pieningos“ ir pavaišindavo kiaušiniais.
- Kai kur per Jurgines dažydavo ir ridendavo kiaušinius. Rengdavo dideles vaišes. Arkliams dėmesys.
- Rytų Lietuvoje ir 12 dienų po jų merginos ar moterys užsilipdavusios ant aukštesnės vietos ir stipriu balsu šaukdavusios specialius Jurginių šūksnius ar dainas. Šie šūksniai mena išnykusias pavasario šaukimo apeigas.
- „Oi lia lia, kalnas kalnalis“ (Švenčionių r.)
- „Jurja, geras vakaras“ (Švenčionių r.)
- Tą dieną jaunimas jurginėjo – šoko, dainavo, rideno kiaušinius. Jurgiai būdavo ypatingai pagerbiami, vainikuojami, eidavo ratelius.

Sekminės– pavasario šventė

- Sekminės – žaliuojančios gamtos šventė, bažnyčioje –šventosios Dvasios atsiuntimo šventė.
- Tai kilnojama gyvulininkystės šventė, švenčiama septintą sekmadienį po Velykų.
- Ypač svarbus sekminių paprotys – rugių lankymas. Parugėje rengdavo apeigines vaišes, vadintas *sambariais*. Jų metu ypač svarbią reikšmę turėjo apeiginis sambarinio alaus gėrimas, verdamas iš subertų grūdų.
- Per Sekmines arba pirmąjį sekmadienį po sekminių kaimo bernai rengdavo jaučių badynes. Kuris stipriausias, tas „viršininkas. Piemenys suleisdavo pasimušti ir savo avinus, ožius. Kovodavo, eidavo imtynių ir patys piemenys, gretimų kaimų bernai ir pan.

Sekminių oliavimai

- Sekminės ne tik žemdirbių, bet ir piemenų šventė. Iš vakaro piemenys vainikuodavo karves. Už tai šeimininkė duodavo piemenims po sūrį arba kiaušinių, vaišindavo pyragu, kiaušiniene.
- Sekminių naktį piemenys stengdavosi nepamigti, kad neliktų *spirgučiu*.
- Anksčiausiai išginęs piemuo užgrieždavo *Sekminių rageliu*.
- Pramigusį, vėliau išginusį bandą piemenį, „apoliuodavo“.
- Sekminėse triūbijimas (grojimas pučiamaisiais instrumentais) ir oliavimas skambėjo greta.
- „Ei, oolo, olo, olo“
- „Vol volia“ (Marijampolės r.)

Oliavimai labiausiai
paplitę Sūduvoje
(Suvalkijoje)

Sekminių oracijos

- „Motule širdele, būk gerutė, žadėki nors kokią dalelę mažiems piemenėliams, dideliems vargdienėliams. Duoki po kokį kiaušinėlį ar lašinių spirgelį. Įdeki, negailėki sviesto nors kruopelę. Kas piemenėliams duos, tam karvutės šimteriopai atiduos" (3, p.255).
- Žodžiai „Kas piemenėliams duos, tam karvutės šimteriopai atiduos" yra magiška formulė, kuri ima veikti įvykdžius sąlygą. Tik dėl to, kad karvės pieno daugiau duotų, nė viena kaimo moteris per Sekmines negailėdavo piemenims melstuvių.

Paruginės giesmės

- Rugius lankydavo ir per Jurgines, per Šeštines, Sekmines iki Joninių.
- „Sesutėla mažoji“
- „To to to, dai ko ty rūta“
- Sekminių-Joninių paruginė: „Vai to to kalba mindrėlė“
-

Vasaros šventės

- Joninės
- Rugiapgūtės pabaigtuvės

Joninės, Rasos / Kupolinės

- žymi vasaros saulėgrįžą, pačią trumpiausią naktį ir ilgiausią dieną.
- Vienose **dainose ir sutartinėse** apgiedami pagrindiniai Rasų / Kupolinių šventės momentai: pats rugių lankymas („Oi ta ta, kupalia graži“, „Kupolio rože, kur buvai, Jonai“), kupolėlio rovimas („Kupolėle, kas tave skynė“, „Kupolio rože, kupolijyte“), vainikų pynimas („Oi tu vosilka, tu vosilkele“, „Sėjau vosilkų ir raspyliau“) ir kt. Kitose – tik fragmentiškai paminimi apeigų objektai – laužas („Ant tėvulio dvaro“), degutas, košė („Pijolka rūta, čiūta“, „Kupolia ralia, su sviestu košė“, „Kupole rožė, su sviestu košė“).
- Gana dažni ir vedybiniai motyvai („Oi ta ta, kupalia graži“, „Kukul rože, ratilio“). Kai kurių kupolinių dainų tekstuose pasitaiko vieno kaimo gyrimo, kito – peikimo motyvų (pvz., dainoje „Kupolėle, kas tave skynė“).

Kupolinių, Joninių giesmės

- „Kupalia ralia, su sviestu košė“ 🔊
- „Kupolėle, kas tave skynė“ 🔊
- „Ant tėvulio dvaro“ (vėlyva) 🔊
- „Oi ta ta, kupole graži“
- „Kukal rože ratilio“

Rugiapjūtės pabaigtuvės

- Rugiapjūtės giesmės galima skirstyti į dvi stambias grupes: 1) lydinčios patį darbo procesą, 2) dainuojamos per pabaigtuves.
- Senosios, vienbalsės prigimties rugiapjūtės melodijos daugiausia paplitusios pietų ir rytų Dzūkijoje, kiek mažiau – Suvalkijoje (Vilkaviškio, Marijampolės, Kauno ir Prienų r.), rytų Aukštaitijoje (Širvintų, Utenos, Zarasų ir kt. r.). Šiaurės rytų Aukštaitijoje gyvavo polifoninės rugiapjūtės giesmės – sutartinės.
- „Šaly kelio jovaras stovėjo“ (Marijampolės r.)
- „Vai, tu kregždela“ (Trakų r.)

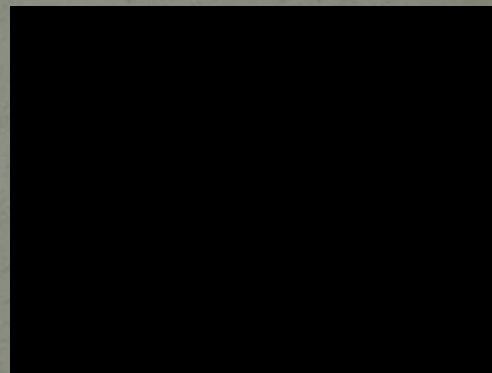
„Vai tu rugeli“ (Dominyka Smolskienė,
Vaitiškių k., Marijampolės r.)

„Bėkit, baraliai“ (Druskininkų r.)

Rugiapjūtės dainos / giesmės

- Senosios rugiapjūtės dainos vadintos giesmėmis (*rugių giesmė, ruginė giesmė, ryto giesmė* ir pan.), tuo pabrėžiant jų sakralumą, apeiginį pradą. Žemaitijoje tokių senų rugiapjūtės giesmių neaptikta, užrašyta tik daugiabalsiškai dainuojamų vėlyvesnių dainų (populiariausios – „Aisio į kalną rugelių pakirsti“ ir „Vai tu rugeli“), nors kai kurių jų tekstuose esama archajiškų elementų („Tupi žebri rugiuose“).
- „Esu aš i kalna“ (Mažeikių r.)
- „Vai, tu rugeli“ (Kelmės r.) – video.
- „ Parein šeimyna iš lygių laukų“ (Eržvilkas)

Rugiapjūtės pabaigtuvių oracijos

- Kai kur, supjovusi laukuose pirmą pėdą, visa šeimyna susėsdavo parugėje ir suvalgydavo riekę duonos. Pušaloto ap. sakydavo: „duona su duona sutinka“.
- Parnešus pėdą namo, pjovėjus apipildavo vandeniu, būdavo sakomos oracijos, kurios prasidėdavo žodžiais: „Atėjo svetys vardu rugys...“.
- Luokės etnografinio ans. oracijos:
- <https://www.pakartot.lt/album/patalkiu-vakarone>

Rugiapjūtės oracijos

- Pjovėjai ir pjovėjos viduje pasitinkančius šeimininkus pagarbina: „Garbė Jėzui Kristui“. „Per amžius, - atsako šeimininkai. - Ar laukiate to svečio nebuvėlio, kuris pareina į jūsų namelius, ir išvargęs didelius vargelius, įsiprašo čia poilsio, nors neilgam - po dviejų, trijų savaitių jis vėl grįš į laukus. Taigi prašom jį tinkamai priimti, išvalyti daržines ir klojimus, nes jis ten poilsį turės. Pagaliau, prašom priimti tą brangų rugelių vainiką, pagarbiai jį saugoti, ir mums jauniems negailėti gerų vaišių ir dovanėlių" (Buračas, p.85). Dar dažnai priduriama: „Skalsa ir laima jums".
- Oracijas įteikiant vainiką dažniausiai sudaro įvairūs linkėjimai. „Kiek tam vainike grūdelių, tiek prisikulti pūrelių" (Taujėnai). „Gaspadine mūsų, šeimininke mūsų, prašom priimti dovaną šitą nuobaigų vainiką. Šiomet buvo rugiai dideli, kitais metais bus dar didesni. Šiomet nupynėm vainiką didelį, kitais metais dar didesnį" (Balys, p.189).

Rudens šventės

Rudens laikotarpiu galime išskirti keletą švenčių (arba apeiginių veiksmų) grupių:

- ▶ šventės, žyminčios derliaus nuėmimo darbų pabaigą (linarovis, linamynis ir kt., Ilgės, rudeniniai sambariai, kūlimas (Gabjaujo šventė), ožio aukojimo ceremonija),
- ▶ ožio vedimo aplink beržą apeiga, žyminti ganiavos pabaigą,
- ▶ šventės, žyminčios rudeninį mirusiųjų paminėjimą (Ilgės, Visų šventųjų šventė, Vėlinės).

Rudens šventės

- **Linarovis.** Svarbus apeiginis momentas – pabaigtuvių vainiko pynimas. Baigdamos rauti linus, iš paskutinio pėdelio linų galvučių nupindavo vainiką. Baravedei užsidėjus vainiką, visos eidavo namo, dainuodamos „linų dainą“. Vainiką uždėdavo šeimininkei, palinkėdavo, kad nurauti linai būtų laimingai sudėvėti, o jų sėmenis dar didesnius linus užaugintų. Talkininkus vaišindavo.

„Mūsų linai nurauti“ (Ona Bluzmienė, Pasvalio r.)

Rytų Lietuvoje rovėjos kartais parnešdavo gėlėmis papuoštą paskutinį pėdelį. Šeimininkė jį pastatydavo krikštasuolėje. Šiaurės Aukštaitijoje rovėjos padarydavo savotišką vainiką-puokštę, vadintą *štoberiu*. Į vainiką įpindavo gėlių, jo viduryje paslėpdavo dagį, o apačioje pririšdavo svogūnų ir morką. Tokia puokštė baravedė per pabaigtuvių vakarienę erzindavo karšėjus, kurie visaip stengdavosi *štoberį* pavogti.

Rudens periodo folkloras

- ▶ Dirbant įvairius linų apdorojimo darbus, būdavo dainuojamos dainos apie liną. Tai l. senos stereotipinės struktūros dainos, kuriose nuosekliai apdainuojama „lino kančia“. Tokios „augalo kančios“ (lino, kanapės, rugio, apynio ir kt.) dainos žinomos daugeliui žemdirbių tautų. Per linarovį šiaurės rytų Aukštaitijoje giedotos sutartinės.

▶ „Aš pasėjau linėlį“ (Širvintų r.)

„Linėli, linėli“ (Trys keturios)

iš: <https://www.youtube.com/watch?v=HmdPoZE-Dmg>

Rudens periodo folkloras

- Talkininkai dainuodavo ne tik eidami į darbą ar iš jo grįždami, bet ir darbo vietoje. Greta dainų giedodavo ir religines giesmes, vadinamąsias karunkas.
Dažniausiai linamynyje giedodavo „Žėkelį“, ypač per adventą (linamyniai paprastai ir vykdavo tuomet).
- „Oi tu, žėke, žėkelėli“ (Varėnos r.)

Vėlinių, Visų Šventųjų šventė

- Dainuojamos našlaičių dainos:

- „Neturiu tėvelio, anei motinėlės“ (Daukšių k., Švenčionių r.)

- „Oi, toli toli toli tolumėlė“ (Jonas Širvys, Degučių k., Rokiškio r.)

- „Aš siratelė, aš vargdienelė“ (Morta Katkienė, Šiaulių aps.)

- Raudos:

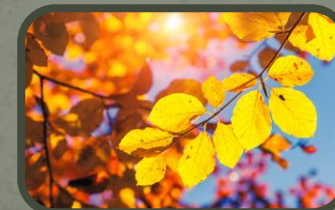
- Rauda mamos (Pelesa, Baltarusija)

- Rauda vyro, žuvusio kare (Rimdžiūnai, Baltarusija)

- Duktė rauda motinos (Druskininkų r.)

Ganiavos pabaigtuvės

- Ožio ceremonija. Ožio apeiginis vedimas aplink beržą žymėjo ganiavos pabaigą – piemenų poilsį iki pavasario gyvulių išgynimo apeigų.
- Vienas piemuo įlipdavo į beržą ir iš ten sakydavo „pamokslą“, prašydamas, kad kuo greičiau prasidėtų žiema ir baigtųsi piemenų vargai: „**Atsibodo ganyt, šalta, kad greičiau užsnigtų, piemenim vargas pasibaigtų.**“
- Dainos:
- „Tu oži, oželi“ (Šalčininkų)
- „Vai tu oželi žilabarzdėli“ (Vilniaus r.)

Žiemos šventės

Švenčių ciklą sudaro:

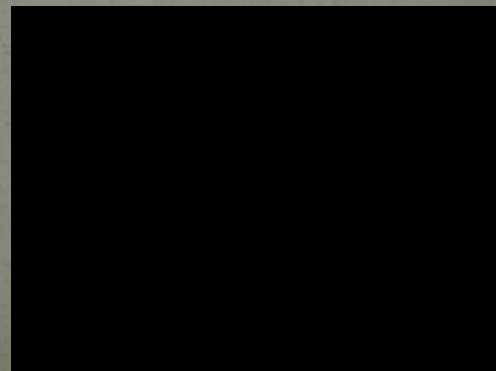
- pasirengimo (advento) laikotarpis,
- Kūčios,
- Kalėdos,
- laikotarpis nuo Kalėdų iki Trijų karalių.
- ***
- Tarpinė šventė ir laikotarpis, jungiantys žiemą ir pavasarį:
- Užgavėnės
- Gavėnia.

Advento-Kalėdų muzikinis folkloras

Advento-Kalėdų dainas dainuodavo viso advento-Kalėdų metu iki pat Trijų karalių. Dainuodavo vakarodami, susirinkę bendrai ką nors veikti, o kalėdautojų dainas dainuodavo kalėdodami.

Advento-Kalėdų dainos liaudyje dažniausiai **vadinamos giesmėmis**, jos paplitusios Dzūkijoje.

Advento-Kalėdų laikotarpio dainų tematika daugiausiai susijusi su jaunimo ir šeimos santykiais, ikivestuviniu laikotarpiu, piršlybomis, būsimomis vestuvėmis. Daugelyje dainų apie mergelę ir bernelį kalbama ne tiesiogiai, o per paukščių, gyvūnų ir augalų įvaizdžius (pvz.: „Oi, tu kuosela“, „Tai genelio genumai“). Bernelis ir mergelė dažnai poetizuojami, lyginami su bitele ir bitinėliu, gegule ir vanagėliu, lapute ir zuikeliu ir pan.

Advento-Kalėdų dainuojamasis folkloras

Yra tokių advento-Kalėdų dainų, kuriose gyvūnai tampa pagrindiniais personažais. Tekste apdainuojami jų rūpesčiai, nuotykių, kartais siužetas būna susijęs su gyvūnų medžiokle. Dėl gyvo siužeto šias dainas pamėgo vaikai.

Svarbus advento-Kalėdų dainų formos bruožas yra dialogo panaudojimas. Tokios dainos, dainuojamos dviem pulkais (pvz., „Kam tavo vilkeli“) arba monologu (pvz., „Kas buvo girioj pamigis“, Varėnos r.), bet išlaikant klausimo-atsakymo formą, siejasi su žaidimais, kurių pagrindas yra klausėjų ir atsakančiųjų bendravimas.

Advento-Kalėdų dainuojamasis folkloras

- Advento-Kalėdų giesmės:

- „Skrido vanagėlis“ (Knistuškės, Gervėčių apyl.)

- „Vaikštinėjo povela po balų“ (Varėnos r.)

- Kalėdotojų giesmės:

- „Oi atvažiuoja šv. Kalėda“ (Druskininkų r.)

- „An ulyčių, an placiųjų“ (Varėnos r.)

- „Atvažiuoja, Kalėda“ (Varėnos)

- „Oi an dvaro bačkas kalė“ (Šalčininkų r.)

Advento-Kalėdų žaidimai

- Žaisdavo:
- „Žiedą dalinti“, „Paukštelio perinimas“, „Atspėk, kas sudavė“, „Ar tamsta kontentna savo poru“, „Jačeras“, „Jievaro tiltas“, „Labas vakars, pas jaunas panelas“, „Kiškeli nabagėli“, „Ūkininkas laputaiteį gaudo“ ir kt.

Oracijos

- Senio Kalėdos sveikinimas:
- „Aš – kalėda. Atėjau iš ano krašto, kur miltų kalnai, midaus upės, alaus ežerai, saldainiais lyja, riestainiais sninga. Nešu terbą, pilną skarbų: laimę, derlių ir kitokią lobą. Prašau dureles atidaryti ir į aną kraštą nevaryti. Mergaitėms nešu prausylų ir baltų bielynų, kad būtų gražios.“
- (Vyšniauskaitė 1993: 143)

Užgavėnių muzikinis folkloras

- Per Užgavėnės atliekamą muzikinį folklorą galima skirstyti į **dainas, sutartines, giesmes, žaidimus ir šokius.**
- Dainos daugiausia lydėjo pasivažinėjimo po laukus apeigą, persirengėlių vaikštynes ir supimosi paprotį.
- Žemaitijoje randame vaidybines apeigų dalis su ryškiais personažais, nuotaikingais dialogais, tačiau neišliko melodijų. Seniausias apeiginis muzikinis paveldas – triukšminiai muzikos instrumentai ir naujesnio humoristinio turinio ubagų giesmės.

Užgavėnių pasivažinėjimo giesmės

- „Žuvų šukelem“ (Jakelių k., Švenčionių r.)
- „Vo tai arklys“ (Svylių k., Švenčionių r.)
- „Ai liepu, liepu“ (Švenčionių r.)

Užgavėnių dainuojamasis folkloras

- Persirengėlių repertuaras „nerimtas“: ubagai, prašydami išmaldos, gieda juokingas giesmes (pvz.,). Neretai parodijuojamos raudos, bažnytinės giesmės, Žemaitijoje – kalnai. Dainuojamos ir įvairios dainelės, žaidžiami žaidimai (šokami šokiai) apie ožį, žydą, čigoną ir kitus Užgavėnių personažus.
- „Aš užgimiau praščiuokelis“ (Kelmės r.)
- „Pasiejau viki griki“ (Telšių r.)
- „Kad mus vari par Žagari“ (Telšių r.)
- „Ei, šnei“

<https://www.youtube.com/watch?v=790vhN6Js3k>

<https://www.youtube.com/watch?v=Dug1mBXrvyl>

Užgavėnių dainuojamasis folkloras

- Kadangi Užgavėnių dainos būdavo atliekamos atviraime lauke, joms būdingas garsesnis, atviresnis, šauksmą primenantis dainavimas. Garsus dainavimas buvo būtina apeigos dalis, garantuojanti jos sėkmę.
- Svarbus buvo pats šokinėjimas (budinant žemę), nes manyta, kad jis skatina žemės vegetacines galias.

Užgavėnių muzikinis folkloras

- Per Užgavėnes, kaip ir kitas kalendorines šventes, triukšmas keliamas įvairiais po ranka pasitaikiusiais daiktais: mušami puodai, buteliai, keptuvės, skardinės, barškinama šaukštais, pagaliukais būbnijama į lentą ir pan. Neįprastas ir juokingas muzikavimas, triukšmo kėlimas, kaip ir šokiai, pokštai bei daugelis kitų Užgavėnių elementų, buvo skiriami žiemos demonams išbaidyti bei gyvybinėms žemės jėgoms skatinti.
- Per Užgavėnes pasikartodavo kai kurie žaidimai, primenantys kalėdinius. Pavyzdžiui, XIX a. pabaigoje žemaičiai Užgavėnių vakarėlyje žaisdavo jaunimo suporavimo žaidimą „Kepu kepu laimę“, o Druskininkų apylinkėse – „Kepu kepu genelį“ (plg. su per Kalėdas Panevėžio apylinkėse žaistais žaidimais „Gervės kepimas“, Simno apylinkėje – „Kepu kepu genelį“).

Gavènia